

451581

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL IX No. 42
14 OCTOMVRIE 1928

În acest număr: Un proces istoric de *Silviu Dragomir*; *Rugăciune*, poezie de *D. Ciurezu*; Un sentiment necesar de *I. Agârbiceanu*; Eveniment semnificativ la Belgrad de *P. Nemoianu*; *Mondene* de *Vladimir Nicoară*; Biserica națională de *Alexandru Hodoș*; Gazeta rimată: Cu parul!... de *Vasile Ciomag*; Insemnări: O luptă inegală, În tabăra guvernamentală, Era mai bine? „Recunoaște, dar... Manifestul „Crinului alb”, etc.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STR. N. IORGA No. 2

UN EXEMPLAR 10 lei

Țara Noastră

Un proces istoric

BCU Cluj / Central University Library Cluj

I.

In laboratorul lui Franz Ferdinand

Istoria contemporană a românilor din Ardeal este, printr'o fatalitate incertă stărilor de robie politică în care ne găsim până la 1918, lipsită și de izvoare imediate, care să ne facă a înțelege mai bine nexul ascuns al evenimentelor și de spiritul critic necesar pentru justa apreciere a valorilor.

Fruntașii vieții noastre politice n'au avut răgaz să fixeze, în memorii sau în scrieri de caracter istoric nici măcar cele mai de căpetenie momente, cari fac parte din frământările memorabile dinaintea unirii. De aceea nici nu există la noi o informație sigură și controlabilă, și de aceea chiar și astăzi nu s'a înstăpânit încă, în opinia publică, o judecată dreaptă despre oamenii, cari au condus destinele poporului nostru. Marele act al unirii a trecut, ca printr'un botez de purificare, păcatele vechi, care au fost iertate, fără să se mai impună vre-un canon de expiere celor cari în clipele hotărâtoare au apucat drumuri greșite. Subt acest raport cred, că nu există un caz mai tipic decât al dlui Alexandru Vaida-Voevod, căruia cu deplină dreptate i-a administrat, zilele trecute, o elementară lecție de patriotism d. general Averescu.

Voi încerca să schițez activitatea d=sale politică și ideologia de care a fost condus înainte de 1918, pentru ca mai ales generația tânără de azi să aibă elementele indispensabile unei judecăți drepte. Deceniul, care ne desparte de văltoarea evenimentelor din anii de agonie ai monarhiei austro-ungare, ne deschide acum o perspectivă mai largă, la lumina căreia putem judeca destul de obiectiv și rolul dlui Al. Vaida. De sigur, nu este pentru a întâia dată, că iau condeiul pentru a mă ocupa de d=sa. Am făcut-o și altădată, când i-am adus elogii pentru acțiunea desfășurată în politica externă a României. Dar, dacă nu regret paginile scrise cu sinceritate în 1922, îmi revendic totuși dreptul de-a discuta, cu aceeași doză de obiectivitate, și episoadele mai puțin elogioase din activitatea sa politică. Vor trece anii și încetul cu încetul se va împrăști colbul din arhivele Habsburgilor, dar sunt convins, că pe măsură, ce se vor da în vileag memoriile și scrisorile găsite în ele, generațiile viitoare vor judeca tot mai aspru pe acest bărbat politic român, care a servit o cauză străină până la prăbușirea imperiului odios, și totuși neamul său l'a împărtășit de cea mai generoasă amnistie, făcându-l prim-ministru al României întregite.

* * *

Din rolul, pe care l-a deținut d. Al. Vaida în politica românilor din Ardeal, opinia dela noi nu cunoaște decât o lature foarte redusă. Se știe, că și d=sa face parte din generația tinerilor activiști, cari cu un sfert de veac în urmă au dat un impuls puternic politicii naționale, îndrumându-o pe un făgaș nou. Ca animator al maselor s'a impus încurând în fruntea tovarășilor, și națiunea recunoscătoare n'a întârziat să-i acorde răsplata, ce o putea acorda atunci aleșilor săi. A fost deputat, în mai multe rânduri, și ca o dovadă de încredere, Societatea pentru fondul de Teatru român l'a ales președinte în fotoliul, pe care l-a onorat un șir atât de lung de ani venerabila figură a lui Iosif Vulcan. Nici greșala copilărească, pe care a săvârșit-o odată în Parlamentul ungar, prin debitarea inutilă de insulte la adresa dușmanului, nu i-au îndepărtat simpatia bunilor noștri români, deși nesocotința sa a paralizat pentru o îndelungată vreme acțiunea parlamentară a deputaților români.

Conștiința națională a poporului român era, atunci, în plină creștere și mișcarea politică a „activiștilor“ din Ardeal și Banat părea că întregeste, în chip organic, mișcarea de redeșteptare, care cucerea toate tărâmurile vieții noastre atât de limitate. Solia naționalismului, pe care îl propovăduia fixându-i țintele, cu o profetică intuiție, N. Iorga, găsea inimi deschise în tot Ardealul, și ca un ecou spontan strigătul nostru fu prins în versurile furtunoase ale poetului Octavian Goga. Zorile învierii își revărsau înainte razele lor fecunde, și resursele de energii creatoare țâșneau de sub obezile ruginite. Astfel, generației de după 1903, i-a fost dat să-și cunoască fără greutate idealul și i s'a indicat drumul, care conducea, drept spre realizarea lui. Cu puține

excepții, aproape toți ne-am făcut datoria și providența ne-a hărăzit să trăim cele mai scumpe clipe din viața unui popor.

Dar d. Al. Vaida apucase alte căi. Fie că educația sa nemțească îl predispunea să caute spre „Burgul“ din Viena, fie că anume influențe, ale căror sorginte nu e locul să fie aici discutate, îi vor fi covârșit sufletul, fostul deputat de Ighiu deveni dela o dată pe care nu o putem preciza mai deaproape, clientul unui Habsburg, pe care îl chinuia fantoma ademenitoare a Austriei-Mari.

Nu am fi drepți, dacă am trece sub tăcere observația, că pe atunci și politica partidului național român înclina spre meleagurile împărătești, căci deși am suferit atâtea desiluzii, bătrânii noștri păstrau încă lealitatea tradițională față de Casa domnitoare. Dar această lealitate era o tactică momentană, dictată de împrejurări, era o metodă de luptă, iar nu țelul final al politicii românești din Ardeal. Când se răspândi șvonul despre legăturile, pe care a izbutit a și-le crea dl. Al. Vaida cu arhiducele Franz Ferdinand, nimeni nu se gândea la altceva, decât la continuarea acestei tradiții, care promitea să aducă un profit și pe seama poporului nostru. De aceea, opinia publică nu a dat o prea mare atenție nici articolelor, cari începură să apară în *Oesterreichische Rundschau*, cece se explică de o parte cu lipsa spiritului critic dela noi, dar mai vârtos cu imposibilitatea de-a combate declarațiunile de dragoste, pe care, în mod periodic, dl. Vaida le făcea Habsburgilor. Dacă cineva ar fi îndrăsnit totuș a desaproba ploconelile acestea lipsite de demnitate, se găsea totdeauna un prieten binevoitor, care îl trăgea la o parte, îi șoptea ceva în ureche și îl desarma cu aluziile reverențioase la misteriosul personagiu, care abia așteaptă să ia în stăpânire cheile Burgului, pentru-ca să își reverse mila și asupra obiditului nostru popor. Fără îndoială, că una din cauzele nemărturisite ale desacordului dintre conducerea partidului național și dl. O. Goga a fost exagerarea unor membri din comitet în privința politicei dinastice. Cât haz nu trezeau în cercul „oțeliților“ glumele, cari biciuiau milogelile infructuase de pe pragul Belvederei. Dar dl. Vaida își lua în serios rolul de exponent al marelui imperiu habsburgic. Iată de unde o știm aceasta:

Fostul ministru de interne Kristóffy și-a tipărit anul trecut memoriile într'un vast volum intitulat „Calvarul Ungariei — Spre prăbușire“. (Magyarország Kálváriája. Az összeomlás útja, írta Kristóffy Iozsef, Bud. 1927). Ca o Cassandra întârziată, Kristóffy deplânge soarta Ungariei și încearcă să justifice conduita sa politică din ultimii ani ai monarhiei austro-ungare. După cât știm, el vorbește mai întâiu și în mod lămurit despre „laboratorul“ arhiducelui Franz Ferdinand, zgrăvind în linii interesante forfoteala din anturajul său politic. Bărbai politici, ofițeri și publiciști adunați în jurul arhiducelui și-au luat sarcina de-a prepara restaurarea monarhiei austro-ungare încă înainte de moartea bătrânului împărat, de-a grăbi realizarea reformelor necesare prin articole de gazetă, prin persuasiune și prin influențarea opiniei publice. În acest „laborator politic“ își dădeau întâlnire intimii arhiducelui: contele Czernin, care cel dintâi l-a părăsit, baronul

Chlumetzky L., baronul Felix Oppenheimer, profesorul universitar dr. Turba, publicistii dr. Henric Funder și Carol Junker, toți din Austria, iar dintre politicienii vechei Ungarii I. Kristóffy, Edmund Stejnacker (german), dr. Alex. Vaida, Milan Hodza, baronul P. Rauch și Ivo Frank. Kristóffy spune, că moștenitorul tronului purta un interes deosebit, ca toate grupele de naționalități din monarhia austro-ungară să fie reprezentate în „laboratorul” său. El îi aduna și îi punea să discute opiniile divergente, pentru a crea o perfectă armonie între ei. Concepția lui politică domina atmosfera „laboratorului” și evident, că intimității săi îi vor fi dat suficiente garanții despre lealitatea lor.

Dar bine, îmi replică cineva, constituie aceasta un păcat? N'a făcut oare dl. Al. Vaida servicii mari cauzei românești prin colaborarea sa cu prințul moștenitor al Austro-Ungariei? Răspunsul poate fi găsit în memoriile lui Kristóffy, precum și în manifestațiunile gazetărești ale însuș bărbatului politic român. Concepția politică alui Franz Ferdinand exclude categoric realizarea idealului național și ar fi amânat pe timp nehotărât unirea românilor, care trebuia să fie ținta supremă a politicii românești. O Austrie Mare, strâns legată de imperiul german și indentificată cu tendințele de expansiune economică spre răsărit, dacă s'ar fi înfăptuit, de sigur ar fi devenit o nouă primăjdie pentru ideea noastră națională, chiar și în cazul, că s'ar fi asigurat autonomii regionale și s'ar fi încumetat cineva a introduce reforme largi și democratice.

Pentru a judeca linia de conduită a dlui Al. Vaida, fostul său tovarăș de „laborator” publică o scrisoare, pe care a primit-o dela dânsul în 16 Iulie 1909. Guvernul lui Wekerle își dăduse dimisia în urma crizei, ce a izbucnit în sânul partidelor coalizate. La intervenția lui Franz Ferdinand fu însărcinat atunci L. Lukács să sondeze terenul ca „homo regius” pentru formarea unui nou guvern. „Laboratorul” sprijinea, firește, această soluție și numai când încercarea dădu greș se iviră și alte păreri. Dl. Vaida lua parte activă la lucrările tovarășilor, cum se vede din scrisoarea adresată lui Kristóffy. E interesantă această scrisoare, nu numai pentru cunoașterea situației, dar mai vârtos pentru caracterizarea omului.

„16 Iulie 1909. Excelența Voastră! Am onoare a aduce cu respect la cunoștința prețioasă a Excelenței Voastre următorul program de acțiune, pe care a obținut aprobarea lui „H” (Hoheit-alteță, adică arhiducele moștenitor). Deoarece-ce se poate prevedea, că cu toate silința, ce și-o dau conducătorii coaliției, pare exclusă la toamnă soluționarea trainică și solidă a crizei, e de recomandat, ca Excelența Voastră să sprijinească acțiunea Excelenței Sale Lukács. Dacă ceea-ce este foarte de dorit, succede acțiunea lui „homo regius”, cu atât mai bine. Dacă însă străduințele acestuia ar rămâne infructuoase, deși are cea mai mare bunăvoință, atunci Excelența Voastră va trebui să fiți pregătit pentru a păși în arenă și a lua energic în mână firele soluționării. Pentru Excelența Voastră, ca părinte al ideii, este o datorie istorică a face reforma electorală, și a așeza prin aceasta pe temelie trainică și a asigura viitorul țării și raportul ei față de dinastie. Ca să îndepliniți această misiune, Excelența Voastră trebuie să aibă în vedere două momente: să vă asigurați numirea

Excelenței Voastre și să vă încredințați că actualul „homo regius” va acorda sprijinul său acțiunii Excelenței Voastre. Aceste două momente stau în nex causal. Poate Excelența Voastră știe, că în cazul unui eșec al misiunii sale Excelența Lukács aspiră la fotoliul ministrului comun de finanțe, care devine vacant mai curând sau mai târziu și că sunt mai mulți concurenți, cari și-au pus ochii pe moștenirea lui Burian, între cari contele Zichy I. și dr. Wekerle. Intre asemenea împrejurări ar fi de recomandat ca Excelența Voastră să încheie un pact amical cu Excelența Sa Lukács și anume pe următoarea bază: Dacă toate străduințele Excelenței Sale de „homo regius” ar suferi eșec, pe care însă, de sine înțeles, trebuie să le urmărească cu cea mai mare energie și conștient de scop, atunci Excelența Sa Lukács, dacă aspiră într’adevăr la ministerul comun de finanțe și pentru obținerea lui ar vrea să-și asigure sprijinul lui „H” — bine știut, după eventuala zădărnăcire a acțiunii de împăcare cu partidele din coaliție, se prezintă mai întâiu lui „H” și va primi asigurarea verbală alui „H”, că numirea sa ca successor alui Burian va fi sprijinită de „H”. Pentru această, însă, Excelența Lukács va face raport Maiestății Sale despre eșecul misiunii de „homo regius” și va propune de successor pe Excelența Voastră, în care caz numirea Excelenței Voastre poate fi pe deplin asigurată. Pentru cazul, că până la terminul acela portofoliul ministrului de finanțe nu va fi liber, Excelența Lukács va fi nevoit să se mulțumească și cu un fotoliu în cabinetul, ce-l va forma Excelența Voastră, până când nu se va elibera funcția, ce i-a fost destinată. Această acțiune sau proiect de soluționare a crizei a obținut deplina aprobare alui „H”. Deci nu mai rămâne, decât ca Excelența Voastră să vă înțelegeți cu Excelența Lukács. Să sperăm, că aceasta va succede. Permiteți-mi Excelență să vă exprim sentimentele distinse mele considerațiuni și profunde mele stime. Dr. Vajda Sándor.

Ceînd scrisoarea, trebuie să facem îndată abstracție de iscălitură, pe care Kristóffy va fi avut interesul să-o modifice. Își poate oare imagina cineva, că dl Al. Vajda să își fi uitat atât de mult de sine, încât să iscălească cu ortografie ungurească și să omită pe acel „Voevod”, care îl caracteriză atât de nimerit? Nu-i facem injuria să credem așa ceva, deși tonul slugarnic din scrisoare (de 25 ori se complimentează Excelențelor Kristóffy și Lukács) ne-ar justifica pe deplin. Ceea-ce trebuie să fixăm înainte de toate este colaborarea sa devotată la sfârșirea de după culise a politicei vieneze. Pentru d=sa reforma electorală pe care o pretindea poporul român ca pe o garanție a libertății politice, servea numai scopul de=a așeza pe temelie trainică viitorul Austro-Ungariei și de=a asigura raportul ei față de dinastia Habsburgilor. Scârbit până în adâncul sufletului și sângerând din răni, cari nu s’au cicatrizat încă, poporul românesc din Ardeal privea regimul coaliției prezidate de Wekerle, Apponyi și Andrassy, cu o mare nenorocire și iață, că falșul său Coriolan stăruiește din rășputeri pentru restaurarea aceleiaș coaliții, în frunte cu Lukács. Ce a fost atunci scandalul său din Parlamentul ungar? O înscenare? Lăsăm în grija altora să pună concluziile, în aceasta privință, iar noi constatăm doar atâtă, că și de astădată dl Al. Vajda abandona punctul de vedere al partidului național român și sprijinea coaliția ungară pentru a servi interesele arhiducelui. În fine o deosebită considerațiune merită faptul că dl Al. Vajda își oferea serviciile „Excelenței” Kristoffy pentru cazul unui

eșec al misiunii lui Lukács. Intre ei doi exista, deci, mai mult decât o legătură de tovarăși ai aceluiaș „laborator”. Aceasta explică îndeajuns rolul, ce i s'a dat fostului ministru ungar, doi ani mai târziu, când tot dl Al. Vaida a formulat infama acuzație împotriva lui Octavian Goga.

Dar, după cum se știe, misiunea lui Lukács n'a reușit, iar preșidenția lui Kristóffy a fost abandonată, pentru a se însărcina cu formarea noului guvern maghiar Khuen-Héderváry, tot și el un candidat al camarilei din jurul lui Franz Ferdinand. Acesta, aliându-se cu Tisza, a zdrobit pe urmă în alegeri partidul național român. Interesele politice ale fostului moștenitor de tron nu erau totdeauna identice, firește, cu ale poporului românesc din Ardeal. În caz de colizie dl Al. Vaida, însă, nu ezita a-și servi mai întâiu stăpânul, abandonând interesele propriului său neam. Cât de mult se identifica cu ideologia austro-habsburgică o dovedește un articol, pe care l-a scris la 1 Ianuar 1913 în *Österreichische Rundschau* pe care îl începe sentențios cu fraza: „Menținerea și întărirea monarhiei habsburgice constituie pentru toate popoarele ei o condiție de existență, ba chiar unica lor condiție de existență”. Acesta era crezul său politic de atunci, fiindcă, spunea cu convingere d=sa „monarhia habsburgică are încă de rezolvat mari și istorice probleme” (denn der habsburgischen Monarchie harren noch grosse, weltgeschichtliche aufgaben, die gelöst werden).

Dar revărsatul bogat de zori al libertății naționale proiecta pe cer lumina sa mântuitoare, când dl Al. Vaida se topea încă de dragostea Habsburgilor. Desigur, va fi fost informat în „laborator” despre noua orientare a politicii externe române, și de aceea o ținut să administreze, în acelaș articol, o zdravănă lecție și poporului său. Iată argumentația sa :

„Se șoptește, că Rusia prepară o mare lovitură. E vorba ca Basarabia să fie restituită României. În acest caz s'ar naște — așa se argumentează — o atât de puternică mișcare populară rusofilă între românii din Regat, ca și între românii din monarhia noastră, încât Rusia, împreună cu România ar putea pași la fărâmițarea Austro-Ungariei și imperiul daco-român până la Tisa le-ar cădea deodată în brațe românilor. Oricât de absurde sunt premisele acestei fantasmagorii țesute într'o hală de bere, care vor fi răsărit în capetele agenților panruși pentru a servi de momeală pentru găgăuții politicește imbecili, vom cumpăni totuș consecințele, care se vor produce pentru o Daco-Românie născută în chipul acesta prin felonie și trădare. O asemenea Românie, lipsită de puterea Germaniei și Austro-Ungariei, care paralizează pe ruși, ar fi înghițită, pur și simplu când i-ar plăcea panrusismului, împreună cu aliații ei pitici, unguri, serbo-croați, cehi, germani, etc. Acceptarea unui asemenea dar danaic dela ruși, ar echi-

vala pentru orișicare din popoarele acestei monarhii cu trădarea viitorului și cu un asasinat național pentru generațiile sale următoare."

Cine va citi aceste șire, pe care le-a așternut pe hârtie, într'un ceas slab viitorul prim-ministru al României-Mari, va găsi, cred, pe deplin justificată premisa, pe care am pus-o la începutul acestui articol: Al. d. Vaida servea o cauză străină de neamul românesc. Habsburgofilismul său nu mai era o tactică de oportunism momentan, ci o convingere nenorocită, care i-a covârșit sufletul.

* * *

Și pe când astfel, iubite cititor, d. Al. Vaida răspândea miasma otravei pentru conștiința poporului român din Ardeal, dincolo de Carpați, într'un colț al țării românești un general iubit de oastea sa, înzestrat de Dumnezeu și cu geniul militar și cu o minte ponderată, stă aplecat deasupra hărții ca să studieze trecătorile Carpaților și vădurile Dunării. Căci un neam întreg își pironise ochii asupra generalului Al. Averescu.

SILVIU DRAGOMIR

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Rugăciune

Doamne,

Vezi colo sus pe deal, clipind în soare,
Ca niște bani mărunți, ce strălucesc și mint,
Unde rămâne Jiu un fir de argint?
E satul meu pierdut printre ponoare.

Cu liniști lungi, cu funigei plecați,
Cu'njurături și cântece pe-ogoare,
E-așa cum l'ai născut Tu Doamne'n soare,
Cu case mici, cu râpi, cu plopi înalți...

Vezi colo'n gol, un pâlc rotat de ulmi,
Ce parcă-și spun o vorbă la ureche;
E-o poartă grea, și sus o turlă veche,
Ce din adânc răsare peste culmi.

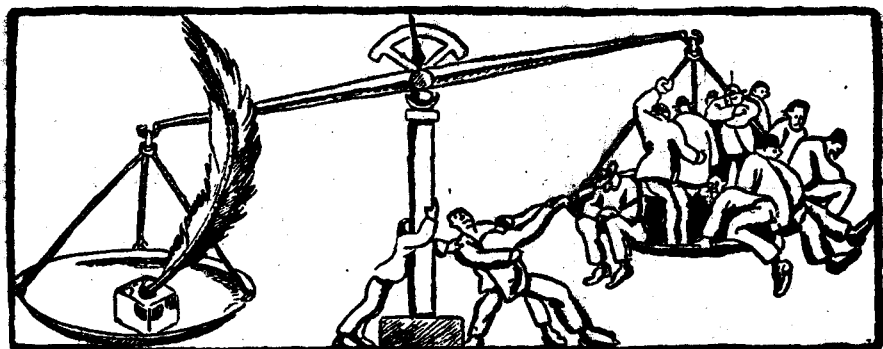
Mai jos e casa noastră cu pridvor
Și peste drum, în nalbe, o fereastră;
O stă și-acum privirea ei albastră
Căzută blând pe-al apelor isvor...

Dar ce-ți spun eu, când Tu le știi pe toate,
Când viermele din bulgăre Tu-l știi.
O! iartă-mă dacă'ngăimesz prostii
— E satul meu cu rugini curate.

Coboară'n cuibul lui tăcut și mic,
Și du o ploaie caldă roditoare,
Că'n ruga lui, un rug de câmp în floare,
Iar din pământ, un lan cu grâu'n spic,
Ți-or undui credința la picioare.

D. CIUREZU

Un sentiment necesar

Deunăzi, la o întrunire politică minoritară, un concetățean sas, voinic și gras, a strigat, într'un elan de însuflețire oratorică: „Nu putem câștiga cât se fură în țara asta!“ Și într'un nou elan de înduioșare a asigurat că nația lui a ajuns la aman, după zece ani de stăpânire românească, simțindu-se în pragul unei noi atitudini față de statul român, necesitățile de mizeriile de tot soiul ce dau năvală și secătuiesc vloga poporului sas.

Cine cunoaște regiunile de sate săsești înfloritoare, orașele în cari stăpânesc ca și altă dată instituțiile lor de cultură, cărora nu li s'a clătit nici o piatră de temelie în cei zece ani de stăpânire românească, se va fi mirat de acest strigăt de desnădejde forțată.

Cuvintele de grea osândă au fost reproduse cu mare grabă de presa minoritară, după cum ne și puteam aștepta. Ele au fost însă citate, cu un fel de satisfacție abia stăpânită, și de o parte a presei românești, ba le-am auzit în gura unor bărbați, cari se cred reprezentanți ai poliției noastre naționale. Le repetau cu un fel de entuziasm, mândri că un străin a aflat o caracterizare așa de potrivită pentru viața noastră publică, și le spuneau și altora: „Ai citit ce-a spus domnul Cutare“. Și dacă cel interogat nu le citise erau foarte veseli că-l puteau informa și pe nenorocitul ignorant. Cum să rămână nepopularizată o astfel de ocară adusă statului și națiunii? O caracterizare care intră în vederile lor politice, ori unde s'ar face, în țară sau peste graniță, e imprimată pe steagul luptei de partid, și fluturată în patru vânturi.

Este, fără îndoială, o dovadă de lipsa sentimentului demnității naționale. De nenumărate ori avem prilejul să ne plecăm capul în pământ, rușinați adânc de lipsa acestui sentiment indispensabil la un popor conștient, care trăiește în legăturile statului său național. Pentru că relele cari rod la temelii viața publică, nu pot fi prilej de satisfacție și de bucurie, când sunt văzute nu numai de tine și de alții, ci prilej de suferință și de sângerare a sentimentului demnității naționale.

Și acest sentiment dacă există, nu-ți îngăduie să te alături taberei celor ce te batjocoresc, chiar când batjocura are bază reală, ci te îndeamnă la muncă potrivită pentru curmarea răului, având conștiința că lucrezi în interesul tău propriu, lucrând în al aceluia care e al neamului din care faci parte.

Să fim bine înțeleși: nu ne ridicăm împotriva criticii obiective, împotriva biciului de foc chiar, când cineva îl are și îl știe mînuî în interesul public. Nu suntem dintre aceia, cari cred că ranele și boalele rușinoase ale vieții publice trebuie ascunse, dintr'un fals sentiment al demnității naționale. Înțelegem, simțim și apreciem, rolul purificator al criticii.

Dar nu putem admite bucuria, satisfacția, pe care o vădesc mulți în aprecierea rezelor ce bîntuie viața publică. Nu aceasta e nota adevăratei critice, nu aceasta e *atitudinea sufletească* a marilor reformatori naționali sau sociali. Din scrisul, din cuvîntul acestora picură durere amară și în aceeași vreme un neobosit optimism. Aprecierea lor nu te revoltă, ori cât ai avea de dezvoltat sentimentul demnității naționale; nu te descurajează, nu seamănă ură, ci o nesfârșită milă și dragoste pentru propriul tău neam, răscolind în suflet energiile latente pentru a le pune în slujba îndreptării.

Aprecierea acestora nu-i în contradicție cu sentimentul de demnitate națională, pentru că ea pornește din poruncile ce le impune o *vie conștiință națională*. E o răfuială în casa proprie, subț acoperișul conștiinței naționale.

* * *

Sentimentul demnității naționale lipsește, însă, în măsură și mai mare *la aceia cari dau naștere faptelor infamante, cari produc sau adâncesc ranele vieții publice sau naționale*.

Se întâmplă adeseori, ca oamenii cari ceartă pe cei dintâi, dovădindu-i inconștienți când cîntă în corul celor ce batjocoresc țara acasă sau în streinătate, să săvârșească ei înșiși faptele infamante, să le tolereze, să le protejeze la alții, dând fără nici un scrupul, uneori cu totul inconștienți, materialul care slujește la temelii de-nigrării lor.

În nenumărate cazuri s'a putut și se poate verifica contrastul izbitor *dintre scandalizarea așa zisilor mari patrioți, de câte ori e să aprecieze vorbele și faptele celor ce nu se mai satură de batjocorirea vieții noastre publice, și perfecta lor seninătate cu care comit infamia, ilegalitatea, necinstea, în domeniile vieții publice unde sunt puși să lucreze*.

Și se plâng mereu și sunt gata să ceară sancțiuni împotriva cetățenilor cari, lipsiți de sentimentul demnității naționale, denigrează cu bucurie arzătoare, și nu bagă de seamă, nu simțesc, sau nu le pasă, că prin faptele lor, prin activitatea lor de fiecare zi, acumulează elementele de discreditare a țării și a poporului, sporesc motivele adevărate de rușinare și în fața minorităților de acasă, și în fața străinătății.

Zilnic ni-e dat să auzim dela atâția români adevărați, vorbele izvorâte dintr'o sinceră durere și revoltă: „Râd minoritarii de noi! Ne dăm în spectacol! Cel puțin de-am fi noi singuri în țară, să nu ne mai cunoască și alții slăbiciunile! Cum nu se gândesc cei ce comit cu ușurință astfel de lucruri, că ne facem de bațocura celor ce au ochii ațintiți asupra noastră? Că, în fiecare zi, ne săpăm prestigiul prăbușim femeliile respectului ce ni se datorează ca unui element alcătuitor de stat?”

Dar cei cari comit faptele infamante ale vieții noastre publice habar n'au, sau nu vor să aibă, de urmările lor, și, odată cu capul, nu se lasă convinși că n'ar fi „buni români“. A deseori chiar ei se afișează în reprezentanți oficiali, în apostoli ai românismului, ai naționalismului, izbesc în alții, se dau pe ei drept pildă, pe când în realitate prin faptele lor, lipsite de sentimentul demnității naționale, micșorează prestigiul statului și al națiunii române în general.

Cutare inspector, administrator financiar, consilier agricol, funcționar superior din minister, nu are pe buze decât cuvinte de condamnare pentru cei ce „n'au cunoștința statului național“, cari sunt încă robii de odinioară, — și fraze mari de naționalism, — iar în schimb, fură statul la stabilirea impozitelor pentru bacșișul „cuvenit“ lui, calcă legea pentru taxa cuvenită „accelerării“ unei rezoluții, sau fac trafic cu ce pot, schimbăți în simplii samsari.

Au, toți acești oameni, sentimentul demnității naționale?

Dar acest sentiment impune în primul rând, cel mai înalt puritanism etic în activitatea privată ca și în cea publică. Nimic nu-ți permite să faci din ceea ce ar întuneca cinstea și integritatea morală a nației tale.

După cum cineva care are conștiința și sentimentul demnității proprii nu se demite la fapte care să-i degradeze propria lui valoare, tot așa cetățeanul care trăește în sentimentul demnității naționale nu-și poate permite fapte cari să stropescă cu noroiu națiunea însăși.

Dacă, la noi, sunt destui români cari relevează, cu un fel de plăcere, de satisfacție pătimasă, ceea ce e putred în viața noastră publică, nu e mai puțin adevărat că avem neasemănat mai mulți.. „naționaliști“ cari contribue zilnic, impasibili, fără remușcări, la creșterea și lăfșirea putregalului.

Și unii și alții sunt lipsiți de sentimentul demnității naționale. De sigur e slab român omul care face cor cu dușmanii în semnarea cu bucurie a relelor ce ne sapă, dar e român criminal acela care contribuie însuși la creșterea imoralității, a debandadei, a desorganizării, și a tuturor neajunsurilor de cari suferim.

Cei dinții, până la un loc, au o scuză, o legitimare: însăși relele existente, și nu înfierarea lor e un păcat, ci relevarea lor ca a unui element de satisfacție proprie, sub raportul luptelor de partid. Cei din urmă n'au nici o scuză. Căci, desigur, nu vorbele umflate de patriotism, de naționalism, sub care își ascund mârșăvia, poate să-i mântue de faptele ce săvârșesc.

* * *

S'au întrebat mulți la noi, care să fie pricina acestei lipse a sentimentului demnității naționale, și de-o parte, și de cealaltă.

Este un defect din naștere? Este urmarea multor veacuri de ingenușchier a elementului românesc de amândouă laturile Carpaților? Este efectul vieții de asupriți? Se datorește faptului, că avem contopite în românism atâtea elemente străine, de pripas, încă nedepin naționalizate până azi?

Credem că lipsa aceasta, de ale cărei urmări se resimte atât de adânc întreaga noastră viață publică de azi, se datorește în primul rând inconștienței naționale. Nu avem sentimentul demnității naționale, pentru că în mulți nu există o vie conștiință națională.

După cum o faptă infamantă sub raport etic nu e săvârșită decât de cel lipsit de-o vie conștiință individuală, tot astfel greșala și păcatul național nu poate fi admis decât de cel privat de-o conștiință națională vecinic trează: una care să-i arate, la fie care clipă, că, suflet din sufletul nației fiind, de ori ce spune, de ori ce face, se resimte nația întreagă.

Nu suntem un popor care să ne lăudăm în gura mare că nații ca a noastră nu-s; nu ne atribuim nouă toate virtuțile, îngrămădind viațile asupra altora. Nime n'a strngat, din sângele nostru: „tot omul să fie în lume *om și român*“. N'am trecut în exagerată și prostescă ridicolă laudă proprie. N'am bătut cu piciorul în pragul casei altui popor mai tare decât noi. O veche cuminenie, și un ancestral bun simț ne-au ferit de exagerări.

Dar nația noastră a avut mereu sentimentul demnității proprii, concentrat în elemente care pentru mulți nu sunt vizibile. *Conștiința că suntem de-aici, că pământul ce-l locuim e al nostru, o țară românească cu deosebite numiri, după regiuni, — că atâtea alții, cari s'au putut schimba pe vremuri în stăpâni exploatare sunt de pripas, am avut-o, în toată scurgerea veacurilor, în toate provinciile românești. Și din ea s'a născut, în masele mari autohtone, fără nici o impulsie de-a paradă cu el, și sentimentul demnității naționale pe care-l citești în fruntea, în privirea, în vorba țaranului român, ca și în faptele prii cari și-a apărat moșia, limba și legea, în scurgerea nemilostivelor veacuri.*

Parte întregitoare din acest sentiment al demnității o alcătuiesc și poruncile, ca de fire, ale vieții morale în cadrele țării a trăit, aproape două mii de ani, familia și satul românesc.

Dacă acesta este substratul, cum se poate explica lipsa sentimentului de demnitate națională, în cei ce se cred reprezentanții lui? Prin lipsa unei vii și puternice conștiințe naționale la unii, prin imposibilitatea trezirii acestei cunoștințe la alții, dată fiind origina lor străină.

Nu există nicio contradicție. Nația, în totalitatea ei, poate avea conștiința națională, cum a adevărit întreg poporul românesc în decursul războiului, când și-a apărat idealul și ființa într'o supremă încordare. Singuraticii eșiți din nație, din tradiția satului și a pământului, din ogașa pe care umblă roșile, cele multe, nu vor mai avea o sigură orientare în activitatea națională decât când sufletul lor va fi format în educația și cultura națională.

Și avem, din nenorocire, legiuni întregi de amândouă laturile Carpaților, cari n'au această educație și cultură.

Și, alte legiuni, mai numeroase, cari, prin ori câtă educație și cultură națională, încă n'au ajuns să se identifice cu calitățile fundamentale ale sufletului național.

A aprecia la justa ei valoare, — cunoscându-i și simțindu-i calitățile, — o nație; a te identifica cu durerile și bucuriile ei; a crede în ea, a o voi tot mai desăvârșită, — sunt urmări și imperative ale conștiinței naționale, lipsa căruia e așa de dezastruoasă pentru viața noastră publică.

I. AGĂRBICEANU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Eveniment semnificativ la Belgrad

„Congresul scriitorilor și jurnaliștilor emigranți ruși“, ținut zilele trecute la Belgrad, a fost un adevărat eveniment, după cum scrie ziarului „Vozrodenie“ din Paris corespondentul său Iablonovski. A fost un eveniment în cel mai înalt sens al cuvântului, pentru că guvernul iugoslav nu s'a mărginit să facă pe protectorul binevoitor al emigranților ruși din Iugoslavia și din toată Europa, întruniți la Belgrad. Congresul emigranților ruși a fost declarat ca o mare sărbătoare națională, de care s'au bucurat toți sârbii „dela rege până la conducătorul de tramvai“, dându-i un fast și proporții rezervate numai reprezentanților marilor puteri europene. Primirea emigranților ruși — după cum scrie ziarul „Vozrodenie“ — a fost asemănătoare recepțiilor văzute pe vremuri la Kronstadt și Toulon, când s'a făcut schimbul de vizite dintre excadrila rusă și franceză. Dar, pe câtă vreme recepțiile de atunci aveau un scop evident, cea de acum are la bază o pricină interioară, adâncă dar nevăzută, și pe care, desigur, reprezentanții diplomați ai tuturor statelor europene s'au grăbit să o semnaleze guvernelor respective. Recentul eveniment dela Belgrad nu va pieri fără urmă în politica europeană — încheie ziarul rus — cu excepția României, adăugăm noi, organele căreia, de obicei, nu văd mai departe de orizontul fumegos al sălilor de banchet sau al saloanelor diplomatice. Experiențele din trecut ne îndeamnă să subliniem insuficiența oficială, scormonind „pricina lăuntrică“ din sufletul colectiv al aliajilor vecini, însemnând măcar aci o urmă, dacă filele diplomatice o refuză.

Sărbătoarea națională dela Belgrad, prilejuită de congresul scriitorilor ruși, pentru nici o țară nu are o semnificație mai îngrijorătoare ca pentru noi, românii. Oricât de diplomatic ar fi limbajul în care

s'au rostit diferitele declarații, noi nu putem să reducem obiectivul serbării la o inofensivă expresie a dorinței de restaurare a Rusiei de odinioară, sau la o spontană admirație manifestată față de mânuitorii de condei ai unei nații surori. Nu ne este îngăduită o asemenea greșală, mai ales în urma constatărilor ziaristului rus, care el însuși căuta un puternic îmbold lăuntric, determinant al exploziei sentimentale văzute. Și nu putem să nu ne încreșim fruntea nici din motivul, că Belgradul — sediu predilect al conferințelor Miciei Antante — nu pentru întâia oară găzduiește și patronează manifestațiuni ce ne îndrătuiesc să o suspectăm. După toate semnele, capitala aliaților noștri a devenit centrul politicii panslaviste, fie că aceasta se brodează pe vizite bulgărești, fie rusești și ale cărei repercusiuni foarte adesea le simțim, în ciuda tratatelor formale de alianță și prietenie. Nu credeți, oare, că ne găsim în fața unei singure politici pe întreg frontul slav?... Cum se face atunci, că Banatul, Dobrogea și Basarabia, în integralitatea lor, ne sunt discutate, consecvent și cu îndârjire, indiferent de regi-muri politice, țariste ori sovietice, indiferent de partide politice (Pașici, Pribicevici, Radici, etc.) și indiferent de tratate de alianță?

Dar, ni se va răspunde, desigur că panslavismul nu este o apariție nouă pentru politica și opinia publică românească. Avem de a face cu o mișcare, care a făcut ocolul lumii intelectuale și politice și nici România nu este atât de întârziată, încât să nu fi luat cunoștință de ea. Este foarte adevărat. Dar noi nu ne ocupăm aci de panslavismul doctrinar, ci de acela activ, militant, care se urzește pe spinarea noastră și pe care diplomația românească îl ajută pe toate căările. Pitulați în dosul Miciei Antante și „prieteniei tradiționale“, sârbii s'au avântat la o politică externă care dela război încoace ne-a împins pe un plan cu totul secundar, și astăzi, rolul nostru nu este decât să strângem funia aruncată de sârbi împrejurul gâtului propriu. În urma greșelilor săvârșite, am pierdut, în mod iremediabil, rolul nostru dela 1913, când țările din Balcani veneau la noi ca la niște patroni firești. Inițiativa în politica balcanică a trecut în mâna sârbilor, cari ne joacă cum vor, fără să schițăm nici cel mai palid gest de rezistență. Și ca să nu credeți, că suntem conduși de vreo pasiune oarecare, vom trece în revistă câteva fenomene din politica sârbească și să controlați dacă acestea, la noi, au stârnit vreo discuție măcar.

A doua zi după constituirea Miciei Antante, răposatul Pașici s'a grăbit să adauge, că împotriva rușilor nu se simte obligat să ne ajute, iar pentru această eventualitate, ziarele sârbești se întreceau a ne asigura, că într'un asemenea caz ne vor face marele serviciu să ne ocupe Banatul până la Cerna și Mureș.

Defunctul Radici, scos dela pușcărie după înțelegerea cu Pașici a spus că „un capăt al osiei politice europene este la Belgrad“... N'a precizat unde se găsește celălalt capăt, dar nu este greu de ghicit.

Oamenii politici iugoslavi, la un deceniu dela războiu nu se sfiesc să discute pe față, fără vreo teamă de răspundere sau urmări, că Timișoara, Reșița și Fiume s'au pierdut grație rezistenței prea în-

verșunate manifestată față de Italia, uitând că nu mai era Rusia de odinioară, care să-i susțină.

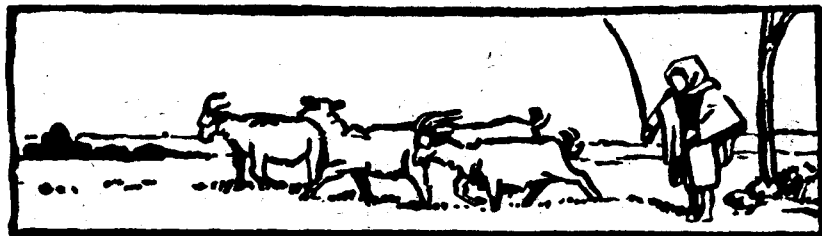
D. Marnikovici, ministru de Externe, nu mai departe decât la 1925, spunea, în cadrele unei interpelări, dela tribuna Scupștinei, că în diferendul cu Bulgaria nu există decât o singură soluție: unirea ei cu Iugoslavia...

Am putea să sporim, cu zeci și sute de exemple, linia conștientă, de mare amploare și constant dușmănoasă a politiceii iugoslave față de noi, dar la ce bun, când menirea diplomaților noștri asimilați nu este salvardarea intereselor românești și când întreaga presă românească se întrece în a publica, fără nicio rezervă, comunicatele de propagandă sârbească redactate la Belgrad. Organele oficioase de partid ne omoară cu asigurări, aproape zilnice, că situația din „Voivodina“ este așa sau așa, fără să-și dea seama că subț acest nume se ascunde și Banatul robit. Astfel, însemnăm aci faptele înșirate mai mult pentru cititorii noștri, rugându-i să le treacă și pe acestea la cele comunicate până acum. Va veni o vreme, când se va cere o socoteală amănunțită acelor cari degradează prestigiul statului român, înhămându-l la o politică profund antiromânească.

Cu acestea credem că am descoperit „pricina lăuntrică“ a recenței manifestajii politico-culturale din Belgrad și vom veghea înainte.

P. NEMOIANU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Mondene

„Ceai muzical“ la domnu' Berceanu. Adică mai bine zis la doamna Berceanu, căci domnul se absentează foarte conștiincios de la aceste întruniri feminine, în care elementul masculin trecut de 40 de ani este acceptat numai de complezență. Fiindcă d. Berceanu se apropie de 50 de ani și e proprietarul unei formidabile burte, care nu-i permite să fie sprinten în mișcări și jovial în discuții. Țigările de foi pe care d=sa le consumă cu o deosebită energie au un parfum neadmis în saloane, iar firea sa posacă și certăreață, străină complet de „atențiile“ necesare sexului frumos, i=a atras porecla „ariciul“.

Doamna Berceanu este o ființă subțire și transparentă, într'o continuă mișcare. Căpușorul său blond=decolorat, tuns băește și zugrăvit cu măiestrie se răsuțește cu o deosebită grație, iar gurița, a cărei senzualitate e mărită printr'o artistică colorație, stă toțdeauna întinsă de=un zimbet dulce. Își poartă cu eroism cele 40 de primăveri, tăinuite de lume. Și dacă la coada ochilor n'ar stărui laba de gâscă și în obraji două brazde adânci, ar fi crezută când spune cu regret:

— O! sunt foarte bătrână, am 32 de ani.

Ăceste vorbe subliniate de=un surâs gingaș, le=a spus unui tânăr cu ireproșabilă dungă la pantalon, stând de vorbă sub palmierul din uriașul salon în care ciripeau invitatele sale. Tânărul și=a fixat monoculul privind=o cu atenție, care pentru altă femeie s'ar numi im-pertinentă :

— Balzac spune, stimata domnă, că femeia abia la 30 de ani este în deplinătatea farmecelor sale. Și acum observ că Balzac avea mare dreptate.

Doamna Berceanu își tremură căpușorul într'un hohot cristalin.

— O! dta aduci nota politeței franceze. Cred că, venit din Paris, te simți foarte deplasat în orașul nostru de provincie.

— Nu doamnă! În salonul dv. și mai ales în apropierea dv., uit toate neplăcerile celelalte.

O privire îndrăzneată fixată în decoltajul larg al doamnei Berceanu căuta par'că să-i arăte lămurit că tânărul știe să cerceteze și să aprecieze avantajele modei. Doamna suportă, înfiorată de plăcere, cercetarea indiscretă, arătând cu'n gest elegant fotoliul comod.

— Dacă nu te plictisești, să stăm puțin de vorbă. Eliza n'a venit încă și nu putem cânta fără ea.

În salonul doamnei Berceanu diferite grupuri de invitați și vizitatori obișnuiți sorbeau ceaiul aromat servit pe mesețe mici, în așteptarea doamnei Eliza Condopol fără care „nu se putea face muzică”. În sfârșit, după o așteptare care începuse să enerveze anfitrioana, doamna Condopol își făcu apariția în exploziile de bucurie ale „prietenelor”.

— Ah, dragă ne speriasem că nu mai vii!

— Ar fi fost dezastruos!

— Arta este capricioasă? întrebă tânărul parizian sărutându-i mâna cu o grație deosebită. Cu mâna arcuită elegant și fără a se apleca, tânărul fidică mâna doamnei Eliza apăsându-și discret deoparte buzele și de cealaltă parte degetele catifelate cu uughii lungi și colorate.

— O! nu! o întâmplare neprevăzută!

Doamna Condopol are o figură ascetică. Brațele goale inspiră milă cu subțirimea lor, umerii amenișă să spargă cu ascuțișurile mătasa violetă a rochiei, care dă o culoare cadaverică obrazului tăbăcit cu creșuri adânci și dese în jurul gurei. Din fundul salonului, două doamne cu formidabile proporții privesc ironic spre doamna Condopol:

— Oare totdeauna o să ne asasineze cu țipetele ei?

— Așa e dragă, nu poți veni undeva fără să dai peste „sfintele moaște” scârțâind muzică clasică.

Doamna Condopol veni cu pași mărunți și se așeză în apropierea doamnelor, care o apreciau atât de favorabil. Pe când își consuma ceaiul în sorbituri mici plină de grijă să nu-și decoloreze buzele, doamnele îi surâseră grațios:

— Eram dezolate că nu mai vii, zise una aprinzându-și țigara.

— N'ar fi fost nici un farmec fără tine. Numai cu pianul Berceancăi muream de plictiseală, rosti șoptit a doua.

— Da scumpa mea, șopti prima, niște bucăți monotone și neisprăvite. Numai tu înviezi societatea. Ne cânti ceva românesc?

— A! nu, dragele mele, imposibil, răspunde doamna Condopol cu'n gest plin de dispreț. Muzica românească nu contează!

Doamna Berceanu la pian se legăna ritmic întinzând gâtul din când în când, ca să observe notele, pe când „parizianul” în stânga ei, își strălucea monoculul așteptând să-i întoarcă filele. O undă de plictiseală se revărsă treptat peste ascultători. Unii își ridicau privirea spre plafond ca și cum de-acolo ar fi așteptat scăparea; alții cu o deosebită atenție, studiau colorile vii ale covorului persian; un domn bătrân asculta... cu ochii închiși și cu respirația puțin cam intensă; cele două doamne corpolente dădeau vădite semne de nerăbdare. În sfârșit, trei acorduri atacate cu multă vehemență arătau că artista și-a

terminat prima bucată. Aplauze puternice izbucniră; domnul bătrân deschise mirat ochii; toată lumea părea transportată de fericire.

— Ai cântat splendid, scumpa mea.

— Te-ai simțit cu adevărat înspirată.

— Talentul tău face minuni, spuse tare una din doamnele corpulente.

„Parizianul“ îi sărută mâna cu aceeaș grație șoptindu-i:

— Atâta temperament mă îndreptățește să cred că a fi iubit de dv. trebuie să fie o adevărată fericire.

Doamna Berceanu nu se simți jignită de această apreciere fiziologică. Dimpotrivă. Surăse gingaș:

— Ești foarte galant. Îți mulțumesc!

Doamna Condopol își tamponă ușor buzele ca să nu le ridice lustrul frumuseței și cu o nevinovație bine studiată șopti vecinilor, privind spre grupul de la pian:

— O nouă idilă?

— Constatarea ta e tardivă, scumpa mea, șopti una. De trei luni, de când s'a întors din Paris, Ștefănescu este nelipsit din salonul acesta. Berceanu e nevinovat ca un mielulel căruia de-abia îi răsar cornițele. El își vede mai departe de club.

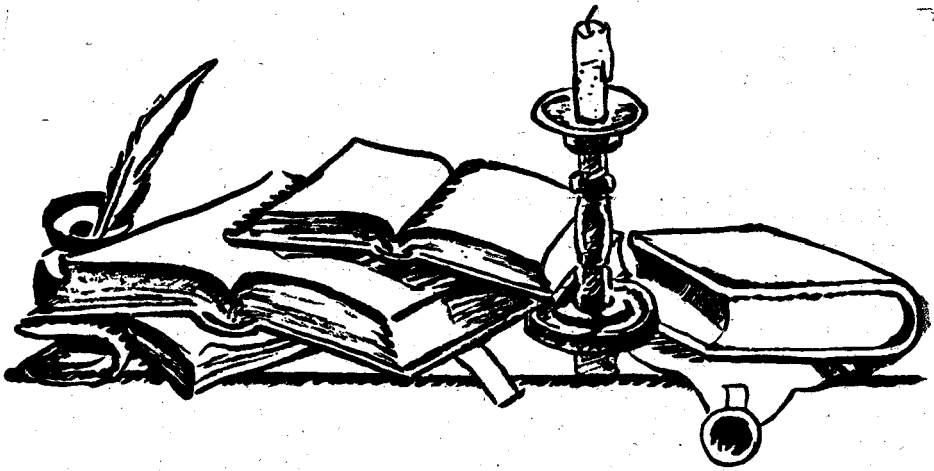
— Cum se poate? întrebă candid doamna Condopol. Dar celălalt?

— Bine draga mea, unde trăești? Locul era vacant! Căpitanul e mutat în altă garnizoană de la April.

— Ce ne cânti dragă Eliza? întrebă doamna Berceanu așezându-se la pian.

Doamna Condopol, cu aceiași pași mărunți și săltăreți se apropie de pian, răscolii notele, își alese bucată ce-i convenea și i-o dete doamnei Berceanu. Apoi, cu mânilor împreunăte ca la rugăciune, cu ochii fixați la candelabru luminat violent, așteptă primele acorduri, după care, fața i se zbârci plângăreț, dinții laterali își străluciră aurul, vinele gâtului eșiră la suprafață ca două frânghiute și o ploae de țipete stridente năvăliră în urechile ascultătorilor. Doamna Condopol cânta.

VLADIMIR NICOARĂ

Biserica națională

— Fragmente dintr'o conferință —

II.

Când năvalnica umbră a lui Mihai Viteazul s'a arătat pe câmpia Ardealului, și când la lumina de fulger a scurtelor sale învingeri toate ținuturile românești s'au văzut contopite într'un singur trup, biserica românească n'a întârziat să-și mărturisească, la rândul ei, dorința de unire. Impletirea celor două fire vrăjite, — neam și biserică, — a continuat mai departe, fără nicio întrerupere. La adăpostul succeselor militare ale lui Mihai, Mitropolitul din Târgoviște ia în seamă, printr'un tratat în toată rânduiala, toate bisericile românești din Ardeal și părțile ungurești, cum li se spunea atunci. Mihai însuși întemeie Arhiepiscopia și Mitropolia Bălgradului, Vadului, Silvașului, Făgărașului, Maramureșului și Țării Ungurești: cea mai prețioasă urmă, pe care a lăsat-o pe pământul Ardealului în trecerea lui veriginoasă, îndrăznețului și nenorocosul Voivod, ucis mișelește cu doi ani mai târziu, pe câmpia dela Turda.

Dar conștiința unității neamului a stăruit în mijlocul bisericii românești și după prăbușirea tragică a biruitoarelor dela Gorăslău, când frumoasa alcătuire a ambițiilor lui cutezătoare a căzut sfărâmându-se din nou în bucăți. După o trecere de patruzeci și ceva de ani, Mitropolitul Simion Ștefan din Alba Iulia dădea neamului românesc

o traducere a *Noului Testament*, silindu-se să se facă priceput nu numai de ardelenii săi, ci de toți frații de același sânge risipiți pe cele două povârnișuri ale Carpaților. Un arhieru român a format astfel, celdintâi, nevoia unei limbi literare românești unice, în care să se oglindească omogenitatea organică a poporului răzlețit sub stăpâniri diferite. Mitropolitul Simion scria aceste rânduri în predoslavia sa, atacând o problemă, care a rămas și azi de actualitate: — „Aceasta vă rugăm să luați aminte, că românii nu grăiesc în toate țările într'un chip... Bine știm, că cuvintele trebuie să fie ca banii, că banii aceia sunt buni cari umblă în toate țările, așa și cuvintele, acelea sunt bune, care le înțeleg toți. Noi drept aceea ne-am silit încât să izvodim să înțelegă toți; iară de nu vor înțelege toți nu-i din vina noastră ci-i din vina aceluia ce-a răsfătat românii prin alte țări de și-au amestecat cuvintele cu alte limbi de nu grăiesc toți într'un chip“. Traducătorul *Noului Testament* din 1648 se gândia, desigur, la diferitele dialecte provinciale. Dar nu-și dădea destul de bine seama, că scriind așa cum scria, nu numai că-și împărtășia gândul pe înțelesul tuturor, dar dădea românilor de pretutindeni într'un grai limpede și viguros Cartea de temelie a Invățăturii creștine, care purta în tot locul până departe în codrii Moldovei, în același timp, propovăduirea Sfintei Scripturi și dovada palpabilă a legăturilor de limbă și de creștină dintre toți românii.

Recunoaștem, că multe din aceste tipărituri erau rodul unor încercări de a ne smulge din făgașul tradițional al bisericii naționale. Dar tocmai această împrejurare scoate în evidență mai limpede decât orice vigoarea cu care sufletul românesc s'a opus tuturor acelor cari voiau să-l învrăjbească cu sine însuș. Ademenirile străine nu s'au lipit de inima noastră. S'a spus de-atâtea ori, că unirea unei părți a bisericii românești din Ardeal cu Roma a fost rezultatul unui plan urzit pentru pierderea noastră. Greșită socoteală! Fiindcă tinerii cărturari trimiși la învățătură în Cătatea eternă, n'au văzut acolo numai Vaticanul, ci și columna lui Traian. Iar când s'au întors acasă, cu gândul zburând pe lespezile căiei Appia, erau, poate, mai buni creștini decât la plecare; în orice caz, purtau cu ei o bucurie mai mult: aceea a nobilei lor origini. Ceeace fusese întocmit să ne divizeze ne-a adunat laolaltă și mai strâns, dacă nu pe tărâmul religios, cel puțin pe cel național. Astfel, pe de-asupra tuturor deosebirilor dogmatice, pe cari poporul nu le-a pătruns niciodată, biserica noastră națională a rămas cea mai prețioasă cale de comunicație spirituală între românii din diferitele ținuturi. Multă vreme, episcopii din Ardeal au fost sfințiți la București. Domnii munteni și moldoveni înzestrau bisericile ardeleni, și nu odată au stat în strana lor, — ascultând sfânta slujbă, rostită aidoma ca acasă. Cărțile bisericești circulau de-o parte și de alta a Carpaților, fie că ieșeau din teascurile dela Brașov, fie că porneau din frumoa tiparniță dela București a lui Matei Basarab, ale cărei buchii fuseseră aduse tocmai din părțile Kiewului, ca dar dela marele Mitropolit Petru Movilă, înstrăinatul fiu de Domn moldovean...

Neamul românesc a învățat să silabisească de-asupra acestor cărți de rugăciune. Când s'a întocmit eleganta „Biblie de la București”, răspândită apoi pe întreg pământul unde trăiau românii, n'a fost numai o întâmplare că la tălmăcirea ei din grecește au lucrat chiar boieri din Divanul lui Șerban Cantacuzino. Era o mărturisire clară, că societatea românească de atunci nu socotea cea dintâi traducere integrală a Bibliei numai ca un act de pietate creștinească, ci ca o conștiință faptă de cultură națională. Ideia unității noastre de rasă s'a ridicat mai întâi, ca o viziune de lumină, de printre slovele întortocheate împodobite cu migăloase și artistice înfloriri.

A fost, deci, o vreme când biserica a avut la noi și un alt rost decât acela de a se certa asupra celei mai nimenite interpretări a canoanelor. În mijlocul poporenilor lui săraci, nepricepuți și necăjiți, preotul mai cunoștea și altă misiune decât aceea de a lămuri legăturile dumnezeiești dintre Tatăl, Fiul și Sfântul Duh. Preotul trebuia să fie, firește, tâlcuitorul Evangheliei, duhovnicul păcătoșilor și îndrumător al vieții morale. Dar el era în același timp cercetătorul harnic al trecutului, apărător al drepturilor mulțimii, stegar al sentimentului național. El era istoric, era tribun, și la nevoie chiar ostaș. În luptele, pe cari Avram Iancu le-a dat cu moșii lui în Munții Apuseni, preoții n'au pregetat să pună mâna pe arme, știind că luptându-se pentru libertate își fac datoria lor de conducători firești ai unui neam asuprit, care se zbate să iasă la lumină. Și s'au bătut atât de bine cinstitele fețe bisericesti, încât mândrul Hatvany, înfrânt în ciocnirea dinaintea Abrudului și silit să se retragă cam în grabă, n'a plecat din locurile unde pășise rușinea fără să exclame, cuprins de o sinceră și hazlie indignare: — „Dracul să se mai bată cu popii!”

Popii aceștia nu s'au învoit să mucezească în liniștea monahală a schiturilor, retrași dincolo de hotarul nestatornic al frământărilor omenesti. N'au învățat în degete odihnite mărgelele galbene ale mătaniilor, repetând pentru ei înșiși refrenul aceleiaș rugăciuni. Ei au trăit de-a-valma cu mulțimea și pentru îndrumarea ei. Au luminat-o, au sfătuit-o și au sprijinit-o în toate împrejurările. S'au amestecat în vârtejul primejdiei și au înfruntat-o bărbătește. Au rămas totdeauna creștini, dar n'au putut să uite că sunt români. În mâinile lor, biserica noastră a fost o biserică luptătoare. Bucuriile lor au fost ale poporului. Necazurile poporului au fost ale lor. Mai ales aici în Ardeal, unde la organizarea vieții noastre religioase s'a străduit o minte luminată ca aceea a Mitropolitului Andrei Șaguna, această colaborare neîntreruptă și intimă între cler și popor a fost cimentul unei solidarități rodnice, care a determinat întreaga orientare a activității publice românești din ultima șaiszeci de ani.

Nu s'au petrecut tot așa lucrurile dincolo de vechiul stâlp de graniță, în Principatele dunărene. Generația revoluționară dela 1848, crescută în spiritul burgheziei franceze, sceptică și materialistă, revoluționară și antiericală, n'a avut o înțelegere deosebită pentru problema religioasă și n'a rezervat bisericii naționale rolul pe care ar fi putut să-l îndeplinească în grăbita perioadă de clădire a României.

moderne. În priza lor de a împrumuta cât mai fidel formele exterioare ale civilizației occidentale, oamenii politici ai vremii, mai ales cei din Muntenia, au nesocotit propriile noastre instituții, cari scoase din moleșala în care le aruncase cei o sută de ani de regim fanariot, ar fi oferit o temelie mai sigură pentru dorita prefacere a societății românești. Cea mai disprețuită dintre aceste instituții a fost aceea care ar fi putut să aducă mai multe servicii: biserica. Subt domnia plină de gânduri bune, dar și de realizări defectuoase a lui Cuza-Vodă, s'a făcut secularizarea, — exproprierea, cum s'ar zice astăzi, — a averilor mănăstirești administrate de călugării greci de peste hotare. Măsura a fost dreaptă, bine socotită și justificată din punct de vedere național. Dar realizatorii ei au trecut dincolo de țintă atunci când au îndreptat loviturile lor și împotriva bisericii naționale, hărțuind-o neconținut, sărăcind-o cu premeditare și înfeudând-o poliției de partid. Despuiață de mijloacele ei materiale, lipsită de autoritate și prestigiu, înscrisă dintr'odată printre așezămintele inutile, biserica din vechiul Regat în decurs de trei generații a fost deranjată din rosturile ei tradiționale, resimțindu-se în tot mecanismul funcționării ei.

Această răsturnare nu s'a săvârșit, însă, fără urmări grave pentru însăși societatea românească, ale cărei puncte de contact cu trecutul au fost dintr'odată rupte. Clasa conducătoare, afectând un pozitivism nepotrivit cu vechile ei datini, și-a inchipuit că cel dintâi semn al unei occidentalizări depline ar fi complectă ei detașare de orice preocupări spirituale. Ea s'a declarat liber-cugetătoare mai înainte de a fi deprinsă într'adevăr să cugete, și a oferit țării o serie de cărmuitori atei, cărora cu greu li s'ar fi putut cere să redea bisericii strălucirea la care avea dreptul să năzuiască, după înlăturarea definitivă a influențelor străine și după dobândirea independenței naționale, pentru atingerea căreia contribuția sa n'a fost mică.

Pentru întâia oară biserica a fost, prin urmare, în dezacord cu ritmul vieții politice a neamului. Oștile principelui Carol se acopereau de glorie pe câmpiile Plevnei. România se împodobește cu coroana de oțel a Regatului, negoțul și industria începeau să prospereze, ne fărîsem chiar și o Constituție după cel mai proaspăt model apusean, pretutindeni se pipăiau realizările progresului tehnic, numai biserica, numai sufletul națiunii tânjea. De aci și scăderile vieții noastre politice și sociale. Lipsa unui spirit de continuitate, înlocuit printr'o tendință pripită de a reforma cu orice preț; frivolitatea păturei orășenești; lăsarea în părăsire a clasei țărănești, înecată de întunecime și superstiții; goana amețitoare după forme lipsite de conținut: cel mai vizibil defect al edificiului României de dinainte de război.

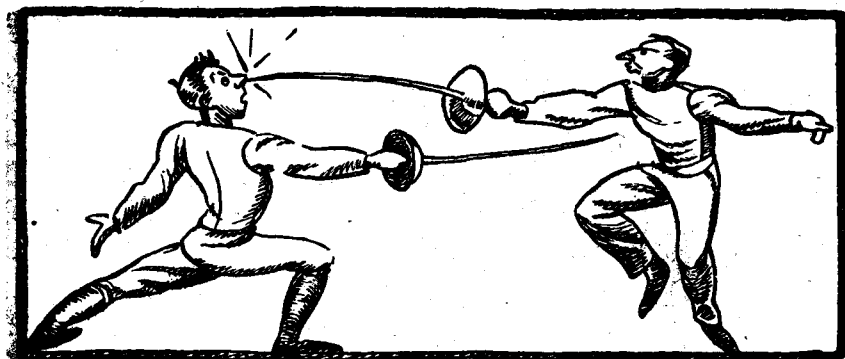
Intregirea hotarelor a adus o simțitoare schimbare. Zguduită până în măruntaiele ei, clasa cărmuitoare începe să înțeleagă tot mai mult însemnătatea misiunii pe care o are de îndeplinit biserica noastră națională. Statul românesc are astăzi, din punct de vedere al credinței acelaș caracter de solidaritate cași din punct de vedere etnic. Din această premiză fundamentală a dezvoltării noastre naționale trebuie să tragem o seamă de concluzii în favoarea bisericii. Ea este temelie

cea mai puternică a unității românești. Trebuie, deci, privită sub acest unghiu și respectată în consecință. Și, întrucât am avea nevoie de un termen de comparație nu avem decât să ne uităm în vecini. Ce-i frământă pe iugoslavi mai mult decât nu cele două tradiții religioase pe cari le au? Să învățăm, prin urmare, dela alții, să ne dăm seama de realitate și să zidim pe tradiția noastră religioasă *unitară* cu toată nădejdea pe care ne-o dă viitorul. Să dăm bisericii nu numai splendoare exterioară a Catedralelor, pe cari le construim acum din piatra durabilă, ci și viață interioară puternică. Biserica românească modernă a fost robită statului, atât materialicește cât și moralicește. Ea trebuie să fie redată cugetului românesc în largă libertate stăpânitoare. Vom da Cezarului ce este al Cezarului și lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu. Intre naționalism și religiozitate nu numai că nu se poate găsi vreun antagonism, dar aceste două puternice sentimente (cele două pietre de temelie ale existenței noastre de până azi) nu se pot închipui decât înfrățite pe aceiaș tulpină sufletească.

Și, ca încheiere, dacă ar fi să concentrez în două cuvinte lozincă, de care ar trebui să ne călăuzim, aș zice așa: — „Să fim buni creștini și români de treabă...” Sunt două însușiri, cari se împacă de minune laolaltă...

ALEXANDRU HODOȘ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

GAZETA RIMATĂ

BCU Cluj / Central-University Library Cluj

Cu parul!...

*La întrunirea dela Arad,
partidul național-tărănist a
lansat o nouă tactică de luptă:
— „Cu parul!”*

*Veniți, iubiiții noștri frați
De pe întinsul României,
Veniți, de-acum o să scăpați
De spectrul negru-al sărăciei.
Ne-am săturat de-atâtea legi,
Cu ele ne-am mâncat amarul,
Prea multă vorbă, mă'nțelegi,
Lozinca nouă e: „Cu parul!”*

*Acest guvern nepriceput,
Lovit de-o soartă păguboasă,
Aleargă după împrumut
De șapte luni, cu limba scoasă.*

S'a milogit însă'n zadar,
Răbdarea și-a umplut paharul...
Noi vom porni peste hotar
Cu altă tactică: Cu parul!

Stă câmpul trist și pustiiit
In ploaia razelor de soare;
Subt arșiță s'a mistuit
Intregul rod de pe ogoare.
O lună ți se pare-un veac,
Când vezi golindu-se hambarul,
Dar foamea are-un singur leac:
Lovește-o'n cap, la mir, cu parul!

In jurul nostru, pofitori,
Pândesc, cu ochi vicleni, vrăjmașii,
I-am biruit de-atâtea ori,
Și iar vor să ne-atace, lașii!
Dar, de va fi cumva război,
Și-o fi amenințat hotarul,
Atunci să ne chemați pe noi,
Că suntem înarmați cu parul!

De-aceea, suntem populari,
Și cerem (de opt ani) puterea,
Să ne simțim, odată, tari...
(Să ne sporim, puțin, averea).
Și, totuș, sunt cam îngrijat...
Ne-asigurăm noi buzunarul,
Însă poporul înșelat
Ne va goni'ntr'o zi... cu parul!

VASILE CIOMAG
— fost deputat național-fărănist —

I N S E M N Ă R I

O luptă inegală. — Niciodată n'a avut noroc d. Alex. Vaida cu interviu-urile sale politice. De când a voit să deslege chestiunea fostului principe-moștenitor Carol invocând amintirile sale proprii despre o nemțoaică din Berlin, și până de curând, când a anunțat începerea războiului civil în România sub comanda energicului franc-tiror Iuliu Maniu, de fiecare dată și cu orice prilej, fostul președinte al Consiliului de veselă amintire s'a acoperit de ridicol și a călcat, ca să zicem așa, în străchini.

Lumea citea năstrușnica proză a micului nemeș dela Olpret, făcea haz, și își vedea de treabă. Iată, însă, că și gluma are o limită, mai ales când e proastă. La ultimele declarații ale d-lui Alex. Vaida, cari și-au îngăduit ca din humoristice să devină amenințătoare, a răspuns d. general Averescu printr'un aspru articol publicat în *Indreptarea*. Șeful partidului poporului a răscolit puțin activitatea trecută a d-lui Alex. Vaida,

amintind toate oscilațiile sale pe tărâmul politicei naționale, a pus la punct cu obișnuitul său calm rătoielile revoluționare ale unor agenți electorali de meserie, și a făcut uluitoarea destăinuire, că acelaș d. Alex. Vaida, care s'a constituit în campion al democrației, nu urmărește altceva, venind la putere, decât realizarea unui modest schimb de terenuri, de pe urma căruia vânează un profit de aproape 20 milioane.

Cea mai nimerită atitudine a d-lui Alex. Vaida, față de acest drastic fre-cuș, după părerea noastră, ar fi fost... tăcerea. Dar, micul nemeș dela Olpret suferă de mâncărime de limbă, el nu poate să tacă. A ticluit, deci, încă un interviu, tipărindu-l simultan în cele două oficioase național-tărăniste: *Ad-vărul* și *Patria*. Regretabilă imprudență!.. D-l Alex. Vaida a crezut, că procedează foarte abil, apărându-se ironic de acuzații pe cari *nimeni* nu i le-a adus vr'odată, uitând să pomenească pe cele

precis formulate în articolul d-lui general Averescu. Această procedură ne amintește șiretenia țiganului, care adus înaintea judecătorului pentru o ciordeală oarecare, a început să se jure pe toții sfinții, că el n'a omorât pe tată-său... Așa face și fostul președinte al Consiliului de veselă amintire. Propune constituirea unui juriu, care să constate că nu e ucigașul tatălui său. Inutilă osteneală, căci despre aliceva fusese vorba.

Impeccabilă și hniștită, *Indreptarea* revine, prin urmare, asupra subiectului, cu o declarație categorică: — „D-l general Averescu a făcut o destăinuire lămurită. A vorbit despre un anumit schimb de terenuri, de pe urma căruia d. Alex. Vaida, la guvern fiind, ar câștiga o sumă de 20 milioane. Ca să lămurească această chestiune, d-sa voiește să recurgă la un juriu de onoare. Ideia, în principiu nu e rea, dar ea nu e aplicabilă în chestiunile *în cari totul se bazează pe producere de acte oficiale. Dacă a fost vre-odată vorba de vre-un schimb de terenuri, din care să rezulte un beneficiu pentru d-sa, atunci trebuie să existe acte la instanțele în drept. Dacă nu, afirmațiunea d-lui general Averescu e neîntemeiată*“.

Va să zică, *sunt acte, sunt probe palpabile, sunt urme neîndoielnice, cari dovedesc intențiile de lacomă sporire a averii din partea bățiosului tribun al poporului, tainic amator de profituri ușoare. Vom vedea ce va mai răspunde d. Alex. Vaida. Va merge, oare, pe singura cale indicată, făcând proces de calomnie acuzatorului său? Nu credem. Lupta ar deveni foarte inegală, fiindcă la bara justiției interviurile n'au nicio valoare. Pe când actele, de, par că sunt ceva mai elocvente!...*

În tabăra guvernamentală. — Tabăra guvernamentală se găsește în plină fermentație interioară. Motivul discordiei nu e, cum s'ar putea crede, vre-o ne-

înțelegere programatică. Asemenea fleacuri n'au preocupat niciodată doctrinarii partid liberal, dispus oricând pentru o tranzacție practică. Nu se ceartă liberalii nici pe chestiuni de legiferare. Soldați disciplinați, ei merg la urne cu pumnii plini și cu ochii închiși, votând fără să se mai intereseze ce s'a pus la vot.

Altă pricină i-a divizat astăzi în câmpuri deosebite. Cearta în familie a izbucnit dela cunoscuta afacere a fraudelor petrolifere dela Dâmbovița. Cei doi parlamentari din majoritate, cari meditează în momentul de față la Văcărești asupra defectelor de constituire ale societății „Eldorado“, au găsit apărători chiar în rândurile frunțașilor partidului, cari se silesc să dea procesului în perspectivă o ciudată întorsătură cu caracter politic.

Din întâmplare, printre acești protectori ai asociației Tollea, Irimescu-Căndești & Comp. s'au înscris, din primul moment, trei vice-președinți ai Corpurilor legiuitoare, d. d. Tony Iliescu, I. Manolescu-Strunga și Istrati Micescu, ajutați din umbră de însuș d. I. G. Duca, ministru de Interne ocazional și permanent candidat la șefia partidului liberal. Acești patru stâlpi ai regimului actual, refuzând să vadă laturea penală a afacerii, au pornit o strașnică ofensivă, mai pe față, mai pe ascuns, împotriva d-lui Stelian Popescu, ministrul Justiției, pe care-l socotesc prea nou pe banca ministerială pentru a băga la pușcărie pe niște vechi și devotați soldați ai partidului liberal...

Fierberea, care nu s'a manifestat până acum decât prin scrisori deschise și prin articole de gazetă, are toate șansele să izbucnească odată cu redeschiderea Parlamentului. Prima ciocnire va avea loc cu prilejul alegerii birourilor Camerii și Senatului. D-l Vintilă Brătianu, care, cel puțin în această privință, nu împărtășește părerea aghiotantului său cre-

dincios d. I. G. Duca, se opune categoric realegerii celor trei vicepreședinți, cari au luat poziție împotriva d-lui Stelian Popescu și în favoarea defraudatorilor dela Dâmbovița. Peste câteva zile, buba se va sparge. Majoritățile vor avea prilejul să-și spună cuvântul, arătând cât sunt de dispuse să asculte, ca altădată, de porunca șefului.

Având în vedere tradiția de disciplină din partidul liberal, e mai mult ca sigur, că d. d. Tony Iliescu, I. Manolescu-Strunga și Istrati Micescu nu vor mai fi vicepreședinți ai Corpurilor leguitoare, cu toate simpatiile de cari se bucură în mijlocul prietenilor lor politici. Ceva mai greu se va putea evita o răfuială publică cu prilejul discuțiilor, cari se vor începe în jurul cererii de ridicare a imunității parlamentare a deputaților arestați. Atacurile împotriva d-lui Stelian Popescu se vor produce de bună-seama. În special, d. Istrati Micescu, împotriva căruia ziarul *Universul* a dus o necruțătoare campanie, va căuta ocazia unei revanșe.

Dar, încercând să lovească în persoana ministrului de Justiție, amicii tovarășiei Tollea, Irimescu-Cândești & Comp., vor lovi, de fapt, în d. Vintilă Brătianu, care a aprobat dela început procedura urmată împotriva delicvenților partidului. Ciocnirea promite, deci, să devină interesantă. N'ar fi exclus să ni se ofere spectacolul unei numeroase dizidențe.

Ceeace nu va împiedica, că *Viitorul* să ne dea de veste, că cea mai deplină armonie domnește în sânul partidului liberal....

Era mai bine? — Partidul național-fărănist a început, odată cu sfârșitul vacanței, campania sa de răsturnare a guvernului actual. Se împlinesc, în curând, zece ani, de când sistematicii opozanți încearcă să cucerească puterea prin violență. Sunt zece ani de când se agită,

făgăduiesc și amenință. Nici nu mai finem minte, câte firibombe au plesnit în acest răstimp, câte discursuri s'au consumat și câte goarne de mobilizare au sunat.

Dar, în locul bubuitului de tun n'am auzit decât aceeaș arie răsufletă dintr'o flașnetă hodorogită. În locul sângelui, care trebuia să curgă, s'au consumat foarte numeroase pahare de apă, căci frunțașii, oricât de solizi ar fi în coardele vocale, tot sfârșesc prin a răguși. În locul baricadelor cetățenești, s'au ridicat tribune pentru oratori, cari, neavând alte muniții la dispoziție, au împușcat cu cartușele oarbe ale frazelor goale.

Reprezentările continuă! La Arad, în casele primitive ale d-lui Șt. Csicsó Popp, a avut loc, deunăzi, deschiderea stagiunii de toamnă. Aceiași actori, acelaș decor, aceeaș piesă... Am citit în darea de seamă a *Dimineții* toate amănuntele spectacolului. Nici regisorii nu s'au schimbat. Trimisul special al d-lui Kalman Blumenfeld s'a minunat, mai ales, de priceperea „vajnicului“ Sever Bocu, care venea, nici mai mult nici mai puțin, decât „în fruntea Banatului!“ Asistența, adaugă *Dimineața*, abia a putut să încapă în curtea caselor d-lui Șt. Csicsó Popp. Grozav de încăpătoare curte, dacă a putut să găzduiască întreg Banatul, în frunte cu vajnicul Sever Bocu...

Bucata de rezistență a întrunirii a fost cuvântarea d-lui dr. Al. Vaida. Ca totdeauna, vechiul colaborator dela *Oesterreichische Rundschau* a făcut, indirect, elogiul stăpânirii maghiare de ieri, declarând că lupta cu guvernul dela Budapesta era, pentru dumnealui mai ușoară, decât lupta împotriva guvernului dela București. Această delicată gândire a fost exprimată astfel: — „*A fost grea lupta în trecut, dar astăzi este și mai grea și mai dureroasă, căci trebuie să o ducem contra aceloră, cari spun că*

ni sunt frați, dar frați mai vitregi decât străinii”.

Mai vitregi decât străinii? Nu primim. După cât știm, național-tărăniștii din Ardeal sunt supărați, că nu li se dă pe mână frânele țării. E o procedură nespuse de vitregă, o recunoaștem. Dar, oare, în trecut, a fost mai bine? Când a fost d. dr. Al. Vaida prim-ministru al Ungariei? Sau, ca să întoarcem întrebarea pe amândouă fețele, când ar fi putut să fie? După știința noastră, modestul medic dela Karlsbad nu pătrunsese, pe vremea aceea, dincolo de anticamera aghiotanților arhiducelui Franz-Ferdinand.

Încă odată, ni se aruncă în față, prin urmare, refrenul scump inimii de bun român al d-lui dr. Al. Vaida: — „Era mai bine sub unguri!” Dar cum să fi fost mai bine atunci? D. dr. Al. Vaida nu era nici în consiliul de administrație al fabricii „Renner”, nici fost președinte al Consiliului, nici amator de mănoase schimburi de terenuri.

Nu, nu, orice s'ar spune, nu era mai bine sub unguri...

Recunoaște, dar... — Era mare emoție în țară... D. Maniu nu voia să recunoască Regența! Ba, în câteva rânduri, energicul strajameșter al democrației române, care după cum aflăm din *Patria* hotărăște cum vrea de pace, sau războiu, amenințase serios Consiliul de înalță Tutelă regală. Când cu celebra întrunire a național-tărăniștilor în Capitală, — „deciziva” din 18 Martie, — d. Maniu indicase Regenței, cu un gest simbolic imaginara coloană de arme în piramidă a democratelor armate gata de atac. E drept, că persoanele însărcinate să exercite prerogativele regale până la majoratul Regelui astăzi minor, nu s'au arătat prea încântate de aluzia șefului, dar nici prea mult emoționate de această fanfaronadă. D. Maniu a înghițit puțin în sec, atunci când a fost

trimis politicos să se plimbe și să se potoliască; în sinea sa, însă, a promis să se răzbune cumplit! Și a comandat oștilor risipite să se adune la Alba Iulia. Sosise, spuneau cei inițiați, ceasul hotărârilor supreme! Din munți și din văi, veneau valuri-valuri cetele credincioase. Veniau cântând *Internationale* armiiile așa de naționale și mai cu deosebire țărăniște din valea Jiului; venia cântând *Idă, idă, momâlă* neînfricoșatul luptător Zipstein dela Tighina; se legăna în viers autentic moldovenesc fratele Pistiner dela Cernăuți; iar veritabilul descendent al tribunilor din munții Apuseni, neînduplecatul patriot Albert Honigman dela *Lupta* compusesse chiar o odă ocazională în idiș. D. Maniu avea de ce să fie mulțumit. Bătuse mărteful ceas când trebuia să se arate... puterea. Și și-a arătat-o, somând Regența să se supună voinei *poporului* sau de nu... Regența, însă, nici de rândul acesta n'a înțeles, și atunci d. Maniu a recurs la *ultima* soluție: i-a retras încrederea și a desmoștenit-o de binevoitoarea d-sale recunoaștere.

Și acum, ce s'o fi întâmplat, Doamne? D. Maniu și-a întors iarăși fața cu bunăvoință spre nefericitul Consiliu desmoștenit, declarând la Iași că e gata să-i recunoască autoritatea și să îl aștere de orice primejdie. Dar... bănuim că pune o condiție, o mică și neînsemnată condiție: partidul național să fie adus la putere.

Manifestul „Crinului alb”. — Năzuința de a găsi un rost și de a desluși o psihologie deosebită finerei noastre generații, atât de aspru judecată până acum, reprezintă o nobilă încercare, pe care însăși această generație s'a arătat gata s'o întreprindă. Sub care zodie sufletească vor crește proaspetele mlađițe, răsărite în mijlocul nostru după groaznicul măcel al lumii, pe care l-au privit cu ochi de copii speriați sau de

nelegăteri adolescenți? Fi vor ei propădăuitorii unei credințe nouă, sau se vor cufunda, ca niște osteniți copii ai veacului, în mlaștina fără scăpare a unui sterp scepticism?

S'a vorbit despre toate, în legătură cu această întrebare vie, care crește sub privirile noastre. Judecând dușmănește frământarea unei bune părți din tineretul nostru universitar, zarafii presei noastre au pomenit despre ravagiile unei nebulii colective, care ar fi cuprins dintr'odată câteva mii de tample înfierbântate. Nerăbdătoare de a se realiza pe sine însăși, generația cea nouă s'a învinuit singură de mediocritate. Ea și-a dat seama, că are o cale de urmat, și nu-și poate ierta că n'a descoperit-o încă.

O asemenea tentativă de a desluși firul de lumină în obscura perspectivă a viitorului fac cei trei colaboratori ai revistei „Gândirea”, cari publică în ultimul număr al acesteia manifestul numit al „Crinului alb”. Cei trei fineri scriitori se numesc: *Sorin Pavel*, *Ion Nestor* și *Petre Marcu-Balș*. Sunt încă pe băncile Universităților străine, și de acolo voiesc să-și justifice acțiunea lor de mâine. Trei intelectuali în formație, căpușiți cu nobila cuirasă a erudiției și înarmați cu un ascuțit spirit critic, cari își inchipuiesc că au găsit deslegarea problemei, vestind știrea cea mare celor de o seamă cu ei.

Nu știm încă, dacă „Crinul alb” va fi, într'adevăr, o grupare combativă, sau va rămânea numai o etichetă cochetă a unei legături prietenești între câțiva colegi de studiu, chinuiți de aceleași preocupări și înfrăjiți de aceleași preferințe pentru meditații singuratiche, în preajma marilor biblioteci apusene. Indiferent. Fenomenul trebuie privit așa cum se prezintă. Numai desfășurarea lui ulterioară ne va dumiri complet.

Deocamdată ne mulțumim să înre-

gistrăm ciudățenia, că tinerii scriitori, cari încearcă să glăsuiască în numele generației lor, debutează din capul locului printr'o filipică violentă la adresa generației care i-a precedat. „O generație lipsită de elan creator, zic d. d. Pavel, Nestor și Marcu-Balș, nu merită decât hula și irespectul nostru. Generația, care a pregătit ziua izbăvirii din 1916 cu focuri de artificii, bătăi cu flori, contrabande și discursuri, își continuă tabieturile balcanice și astăzi. Botezul focului nu i-a folosit nimic, și într'un piept, care a strigat „Vrem Ardealul” se ascund toți viermii pământului”.

Vorba aceasta, firește, nu-i decât o metaforă. Noi știm, însă, că viermii pământului s'au cuibărit cu adevărat în atâtea piepturi de români, cari la 1916 au strigat „Vrem Ardealul”. Alții s'au întors de pe câmpul de luptă cu oasele sfărâmate, cu mintea zguduită, cu averea împrăștiată. La tamplele lor se ivesc acum cele dintâi fire de argint ale amurgului. Despre aceștia, autorii manifestului „Crinului alb”, cari pornesc cu „incredere, pasiune și entuziasm”, simțindu-se „solidari cu trecutul acestei nații pe pământ românesc”, nu pomenesc nimic.

E o greșală, pe care finem s'o subliniem fără muștrări. Războiul pentru unitatea noastră națională rămâne punctul de plecare al oricărei înoini a cugețului românesc. El ne-a dat posibilitatea să împingem hotarele culturii noastre libere până în cel mai îndepărtat colț unde se vorbește românește. O astfel de moștenire nu se primește cu beneficiu de inventar, ci cu toată însuflețirea unei responsabilități comune. „Crinul alb” se mărturisește religios și tradiționalist. Cum va reuși să fie astfel, uitând pe cei morți, și sărind, cu disprețul unei încălțăminte noi față de noroiul tranșeelor, peste epoca de încordare, de suferință și de triumf a războiului?